

AKTUEEL EVANGELIE

een tijdschrift gewijd aan
het herstel van het zuivere
evangelie.

Sola Gratia
Solo Christo
Sola Fide

Door genade alleen
Door Christus alleen
Door geloof alleen

nummer 1, juni 1975

- o STICHTINGSVORM VOOR AKTUEEL EVANGELIE pagina 1
- o REDAKTIONEEL pagina 2
- o WAT HEEFT MAARTEN LUTHER DEZE GENERATIE NOG TE ZEGGEN? pagina 4

AKTUEEL EVANGELIE

Nummer 1, juni 1975

AKTUEEL EVANGELIE is een tijdschrift gewijd aan het herstel van het zuivere Nieuwtestamentische evangelie en gegrond op de centrale reformatorische leer van de rechtvaardiging uit genade door het geloof

REDAKTIE

Joh. Diepraam (02521-12186)

M. Dulfer (05993-4282)

D. Zantinge (05998-2484)

Adviserend redacteur: Robert D. Brinsmead

Uitgevers: Enkele christenen die zich hebben verenigd met het doel een bescheiden bijdrage te leveren aan de verkondiging van het zuivere bijbelse evangelie los van enig kerkgenootschap of religieuze groep. Voor bovengenoemde verkondiging laten zij zich naast Gods Woord leiden door de grondbeginselen van de 16de eeuwse hervorming welke zijn vervat in de volgende korte uitspraken:

Sola gratia - door genade alleen

Solo Christo - door Christus alleen

Sola fide - door het geloof alleen

Sola Scriptura - door de bijbel alleen

UITGAVE: Stichting Aktueel Evangelie

REDAKTIE-ADRES: Postbus 25, Borger

De Stichting Aktueel Evangelie wordt slechts gesteund door vrijwillige bijdragen die fiscaal aftrekbaar zijn.

Abonnementen op dit tijdschrift zijn gratis en kunnen worden aangevraagd via een briefkaart met uw naam en adres aan: Stichting Aktueel Evangelie, Postbus 25, Borger.

=====

STICHTINGSVORM VOOR AKTUEEL EVANGELIE

=====

Op 14 maart jl. is in Den Haag opgericht de Stichting Aktueel Evangelie. De activiteiten van de nieuwe stichting zullen zich voorlopig hoofdzakelijk richten op de uitgave van het tijdschrift van dezelfde naam. Tevens wordt naar middelen gezocht om op korte termijn de verspreiding te regelen van andere lectuur, zoals folders, brochures en de buitenlandse edities van bovengenoemd tijdschrift. De stichting is gevestigd te Lisse, maar het redactie- en administratie-adres blijft : Postbus 25, Borger.

In het kort geven wij hier de doelstellingen van de stichting weer zoals ze vervat zijn in de statuten:

'De stichting heeft ten doel mede te werken aan het herstel van het Nieuwtestamentische geloof gegrond op de beginselen zoals die werden vastgelegd in de 16de eeuwse reformatie. Zij beoogt de verspreiding van het zuivere, bijbelse evangelie niet met het doel een nieuw kerkgenootschap op te richten, maar veel meer om een nieuwe reformatie in alle christelijke confessies op gang te helpen brengen. Zij tracht dit doel te verwezenlijken door het uitgeven van tijdschriften en boeken, maar ook door middel van het gesproken woord, in openbare forums en via de media.

De stichting beoogt niet het maken van winst of het behalen van enig geldelijk voordeel.'

In concreto betekent de stichtingsvorm voor allen die bovengenoemde doeleinden financieel willen steunen, dat de gaven, de schenkingen, enz. die zij aan de stichting overmaken, fiscaal aftrekbaar zijn.

Uw bijdrage kunt u storten op gironummer 34 10 100 van de Penningmeester of op nr. 48.24.19.717 van de AMRO-bank, Stadskanaal, t.n.v. Stichting Aktueel Evangelie.

Onze lezers zullen zich bij de ontvangst van dit blad zich waarschijnlijk afvragen: waarom heeft nummer 1, 1975 zo lang op zich laten wachten en waarom ziet het er ineens zo pover uit?

Twee voor de hand liggende vragen die wij eigenlijk met één woord kunnen beantwoorden: geldgebrek.

Vóór de oprichting van Aktueel Evangelie waren de uitgevers en redactie zich al bewust van de problemen die zouden opkomen bij het publiceren van een gratis tijdschrift dat met een representatieve vormgeving in een betrekkelijk grote oplage zou worden verspreid.

In de loop van 1974 bleek ons dat vorm en inhoud bij vele lezers goed aansloegen. Een flink aantal lezers schreef in en zond betuigingen van waardering en instemming. Een minder groot aantal - of een minderheid- ging spontaan en soms zelfs royaal op onze oproep tot steun in. Toch bleek dat de verspreiding van Aktueel Evangelie onder vrijwel alle predikanten in ons land, onder een groot aantal rooms-katholieke geestelijken, redacties van kerkbladen, theologische periodieken, religieuze bladen, onder een aantal theologen, kerkelijke instanties, e.d. in flinke oplagen, aanzienlijke bedragen vergde aan druk- en papierkosten alsmede aan portokosten. Het eerste jaar moest dan ook met een flink tekort worden afgesloten.

Nu is Aktueel Evangelie een tijdschrift dat in eerste instantie bekostigd wordt uit de privé-middelen van een betrekkelijk klein groepje mensen dat zich gedrongen voelt ook in deze tijd -zij het op bescheiden wijze- het zuivere evangelie te laten weerklinken. Met blijdschap brengen zij hiervoor financiële offers. Wij menen dat de verkondiging van de blijde boodschap in beginsel 'gratis' dient te zijn, dus zonder dat een verplichte bijdrage (b.v. abonnementsgeld) wordt gevraagd. Vrijwillige steun van hen die menen dat dit werk moet worden doorgezet, wordt echter in grote dankbaarheid aanvaard.

Helaas overschreden de onkosten in 1974 de beschikbare middelen. Daarom waren wij ook niet in staat in het eerste kwartaal van dit jaar met een editie uit te komen. Eerst moest het tekort worden weggewerkt en daarna worden gespaard voor een uit-

--- --
V A N D E R E D A K T I E
--- --

gave in het tweede kwartaal. Beide zaken -het wegwerken van een tekort en het uitgeven van een eerste editie in 1975- bleken evenwel zo' zware opgave, dat we nu genoodzaakt een of meerdere nummers in deze eenvoudige opzet te publiceren. Wij hopen echter spoedig van deze sobere vorm te kunnen afstappen en u weer een tijdschrift in de vertrouwde opzet te kunnen aanbieden. Tevens hopen we dan ook de oplage weer aanzienlijk te kunnen uitbreiden.

Ondanks het feit dat onze lezers nu qua vormgeving 'minder in handen' krijgen, durven wij toch een beroep te doen op hun vrijgevigheid. Als u iets kunt missen en u staat achter onze doelstelling, zullen wij uw bijdrage in dank aanvaarden. Daarnaast kunt u lezen dat uw bijdragen aan Aktueel Evangelie -wat nu de stichtingsvorm heeft gekregen- fiscaal aftrekbaar zijn.

Terugblik op 1974

De eerste jaargang heeft vele reacties opgeleverd. Deze bereikten ons per brief, per telefoon, mondeling of via anderen. Ons blad kreeg bovendien enige aandacht in de pers, zowel in diverse dagbladen als in de kerkelijke/godsdienstige pers. Als deze reacties hebben we zorgvuldig bestudeerd. Soms waren ze zeer positief, over het algemeen waarderend-kritisch, een enkele keer ook uiterst afwijzend. De inhoud van Aktueel Evangelie ontlokte bij de lezers niet zelden het verlangen om over datgene wat hun het dierbaarst is -het evangelie van Jezus Christus, onze Heer- hun gedachten en vragen op papier te zetten. Gebrek aan ruimte noopte ons deze zeer gewaardeerde bijdragen óf zeer verkort te plaatsen in onze speciale rubriek óf ze per brief te beantwoorden. Dat laatste kon wel eens wat langer duren omdat we

maar over een zeer kleine staf beschikken. Evenals sommige lezers het niet eens konden zijn met de strekking van een bepaald artikel, konden wij ons niet altijd verenigen met bepaalde gedachten in de toegezonden brieven. Van diepgaand misverstand was echter zelden sprake. Zowel voor- als tegenstanders schenen uitstekend te begrijpen waar het ons om te doen was. Redactioneel gezien is er dus zowel reden voor dankbaarheid als voor een voortzetting van de opzet. Wij hopen in de tweede jaargang (vier edities, indien mogelijk) weer een aantal belangrijke onderwerpen in het christelijk geloof en de aktuele problematiek daaromheen te mogen behandelen. Er staan een editie over de christelijke heiliging op stapel, een editie over eschatologie (het laatste der dagen) en artikelen over verkiezing op stapel. In deze uitgave stellen wij aan de orde of Maarten Luther, de grote maar eigenlijk bijna vergeten hervormer, nog iets tot deze generatie te zeggen heeft. Wij menen van wel en waarom kunt u lezen op de hierna volgende bladzijden.



Joh. Diepraam

=====

INDIEN ER LEZERS ZIJN DIE BELANGSTELLING HEBBEN VOOR DE ENGELSE OF DUITSE EDITIES VAN ONS BLAD (PRESENT TRUTH EN WAHRHEIT FÜR HEUTE) KUNNEN ZIJ DEZE AANVRAGEN BIJ DE REDAKTIE VAN AE, POSTBUS 25, BORGER. AANGEZIEN DEZE TIJDSCHRIFTEN UIT HET BUITENLAND MOETEN KOMEN, MOETEN WIJ f 2,50 BEREKENEN VOOR DE ONKOSTEN; U KUNT DIT BEDRAG OVERMAKEN OP NR. 48.24.19.717 VAN DE AMRO-BANK STADSKANAAL, T.N.V. AKTUEEL EVANGELIE. of gironummer 34 10 100

=====

Zijn er onder Uw vrienden of kennissen nog belangstellenden voor Aktueel Evangelie? Van de vorige uitgaven zijn nog enkele exemplaren voorradig. U kunt bij ons nummers aanvragen die ter kennisname aan deze personen kunnen worden gegeven. Ook hiervoor moeten wij een geringe vergoeding voor de portokosten vragen, maar U kunt zelf bepalen hoe groot dat bedragje moet zijn. Met de nevenstaande bon kunt U adressen opgeven.

Laat nog meer mensen kennis nemen van de boodschap van het evangelie. Vul deze bon met hun adres in en zend hem (of een briefkaart) naar Aktueel Evangelie, Postbus 25, Borger.

+++++

Naam:

Adres:

Plaats:

=====

W A T H E E F T M A A R T E N L U T H E R O N Z E G E N E R A T I E

N O G T E Z E G G E N ?

=====

Er zijn maar weinig mensen die de loop der geschiedenis kunnen veranderen. Maarten Luther was zo iemand.

De vroegchristelijke gemeente verloor al spoedig de leer van de rechtvaardiging door het geloof. Duizend jaar lang hield de rooms-katholieke kerk de hele beschaafde wereld in een versteende greep waardoor het geestelijke en culturele leven stagneerde. Weliswaar stonden af en toe mensen op om te protesteren tegen de roomse verduistering van de geest die over heel Europa lag, maar zij waren niet in staat door het systeem heen te breken.

Luther is wel eens genoemd 'de eerste, grote duidelijke prediker van de rechtvaardiging door het geloof na de apostel Paulus' (Julius Koslin, *The Theology of Luther*, p.77, 78). Hij brak wel door het roomse systeem heen. Zijn boodschap drong zo krachtig het geweten van de westerse mens binnen dat zij de geschiedenis van het christendom wijzigde. 'Hij is een van de grote profeten van de christelijke kerk en zijn grootheid overstelpt ons...' -Paul Tillich, *A History of Christian Thought*.

Luther begon een geestelijke strijd op drie fronten:

1. zijn conflict met Erasmus vormde de kern van zijn aanval op het humanisme;
2. hij wees krachtig de evangelisch-radicalen af die verder wilden gaan dan de geloofsgerechtigheid door het werk van de Heilige Geest in de mens centraal in hun geloofsbeleving te stellen;
3. boven alles echter brak zijn boodschap de macht van het pausdom over de menselijke geest.

Ons huidige christendom heeft een opwekking nodig zoals eens door Luther teweeg werd gebracht. De drie grote macht die het evangelie vijandig zijn, werken weer onder ons: humanisme, pinkstergeloof en de room-

se ideeënwereld vinden op onrustbarende wijze ingang in de protestantse kerken. Wij hebben grote behoefte aan een vernieuwing in de geest van de hervorming. Luther was niet radicaal. Integendeel, in de grond was hij juist conservatief. Hij liet echter zijn geweten leiden door het Woord Gods. Hij had de moed om met een duizend jaar oude traditie te breken. Zijn beweegredenen kwamen niet voort uit hoogmoed of uit een kritische geest.

Rechtvaardiging is een werk Gods

Luther was een vroom augustijner monnik. Hij ontdekte echter dat welke hoeveelheid ascetisme of innerlijke genade hij ook bezat, hij kon nimmer met een goed geweten voor God staan. Paulus' brief aan de Romeinen openbaarde hem het geweldige feit dat de rechtvaardiging van de zondaar geheel van een genadige God komt. 'Het is God Die rechtvaardigt' (Rom.8:3). Luther's grote werk was deze boodschap opnieuw tot leven te brengen. Dat hij fouten had en maakte zal niemand willen ontkennen. Hij is wel eens de meest menselijke van alle gelovigen genoemd. De bijbelse leer van de rechtvaardiging door het geloof begreep hij echter ten volle en met een ongeëvenaard inzicht legde hij dit in zijn verkondiging, zowel in woord als geschrift.

De drie sola's

In de rechtvaardiging van de zondaar zag Luther duidelijk het werk van de Goddelijke Drieëenheid. De rechtvaardigverklaring heeft dan ook drie aspecten: het is door genade, door Jezus Christus en door geloof.

'...worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade door de verlossing in Jezus Christus. Hem heeft God voorgesteld als

zoenmiddel door het geloof...' (Rom.3:24).

God de Vader rechtvaardigt ons door Zijn genade, God de Zoon rechtvaardigt ons door Zijn bloed (Rom.5:9) en God de Heilige Geest schenkt ons het geloof om dit te aanvaarden (Rom.3:28).

Veel van de geschriften die in Luthers tijd werden gepubliceerd waren in het Latijn. Daarom werden de drie uitspraken over de middelen waardoor de zondaar werd gerechtvaardigd vastgelegd in het Latijn. Het waren drie korte symbolische spreuken die de strijdkreet van de Reformatie werden: sola gratia (door genade alleen), solo Christo (door Christus alleen) en sola fide (door geloof alleen).

Sola Gratia

Het woord 'genade' was geen herontdekking van Maarten Luther. Hij kwam slechts de paulinische betekenis ervan op het spoor. In zijn tijd gebruikten rooms-katholieke schrijvers het woord genade op veelvuldige wijze. Voor hen was het echter een goddelijke kwaliteit die de menselijke ziel werd ingegoten. Als deze theologen het begrip rechtvaardiging door genade bezigden, bedoelden ze daarmee de ingieting van een bovennatuurlijke kracht in de mens waardoor deze aanvaardbaar wordt voor God. Zelfs de kerkvader Augustinus zag genade voornamelijk als een hoedanigheid die God in de mens legde. Als trouwe zoon van de Moederkerk begeerde Luther toch maar zo veel mogelijk van die genade te bezitten om maar behagen in Gods ogen te vinden. Maar hoe meer hij op zichzelf zag, des te meer zag hij zijn zonde en zijn 'genadeloosheid'. Hij raakte ervan overtuigd dat, met of zonder die innerlijke genade, hij in Gods oordeel nooit stand zou kunnen houden. Toen hij de brieven van Paulus begon te bestuderen ontdekte Luther dat de genade die de zondaar rechtvaardigt iets heel anders dan een innerlijke gave is, want Paulus stelt heel duidelijk dat 'zondaars om niet gerechtvaardigd worden' (Rom.3:24). Dit 'om niet' betekent eigenlijk 'zonder oorzaak'. Het geeft aan dat God de zondaar aanvaard heeft zonder enige hoedanigheid in hem of haar. Luther begon in te zien dat rechtvaardigende genade Gods houding van barmhartigheid en welbeahgen is voor zondaren die dat niet verdienen. Genade is niet

iets dat in ons is, maar wat in Gods hart bestaat.

De gedachte dat God onaanvaardbare mensen toch wil aanvaarden was verbazingwekkend. Toen keurvorst George Luther hierover hoorde preken, riep hij uit: 'De leer van die man zou je onbezorgd laten zondigen!' Toen zijn zoon echter stervende was liet hij een luthers predikant roepen. Zijn dochter vroeg hem toen: 'Maar vader, waarom geef je Luthers leer aan je zoon als je er zelf niet gelooft?' Hij antwoordde: 'Luthers leer is voor de stervenden, niet voor de levenden.'

Ongetwijfeld bestaan er, ook tegenwoordig, groepen protestanten die op grond van hun genadeleer vol vertrouwen zondigen. Zij volgen dan niet de leer van Luther. In bepaalde gevallen bestaat er slechts een uiterst dunne lijn tussen toegeeflijkheid en zuivere beweegredenen. Alleen als we het 'solo Christo' van Luther in beschouwing nemen, kunnen we aan het gevaar ontsnappen de genade tot dienaar van de zonde te maken.

Solo Christo

Volgens Luther ontsprong genade niet zomaar uit goddelijke mildheid. Zo ziet de moderne christen de genade maar al te vaak. Voor Luther was God een vreselijke God, heilig en vol majesteit, Die de zonde haat en niet alleen vol liefde is, maar ook brandend van waarheid en gerechtigheid. Genade is geen daad waardoor God aan de zonde toegeeflijk voorbijgaat. Luther zei daarover:

'Als dit standpunt correct zou zijn, zou het Nieuwe Testament werkelijk ijdel zijn, onbetekenend en Christus' lijden voor de zonde dwaas en nutteloos. God Zelf zou Zich nodeloos opgewonden hebben, omdat Hij de zonde evengoed zou hebben kunnen vergeven en ze ons niet hoeven toe te rekenen zodat Christus niet had hoeven te lijden.' Laten we daarom voor dit helse vergif op onze hoede zijn en Christus, onze troostende Heiland, niet verliezen... Welnu, ofschoon uit pure genade ons onze zonden niet toerekent, wilde Hij ons toch ook weer niet vrijspreken alvorens er volledig en voldoende genoegdoening was verschaft aan Zijn wet en gerechtigheid. De toerekening uit genade waar de psalmist over spreekt moest eerst gekocht en verkregen

worden. Aangezien dit voor ons echter onmogelijk was, wees God Iemand aan om in onze plaats alle straf op Zich te nemen en zo voor ons de wet te vervullen; zo keerde Hij Gods oordeel van ons af en stilde Diens wraak. Genade wordt ons dus inderdaad vrijelijk gegeven. Dat kost ons niets maar de Ander alles. Die genade werd gekocht tegen een onschatbare, oneindig hoge prijs: de Zoon van God Zelf. Daarom is het boven alles nodig door het geloof Hem te bezitten Die dit alles voor ons tot stand bracht. Het is onmogelijk genade te ontvangen dan door Hem alleen.' -What Luther Says, ed. Ewald M. Plass, Vol. II, p.709.

De apostel Johannes stelt vast dat 'de genade en waarheid door Jezus Christus zijn gekomen' (Joh.1:17). Paulus zegt dat wij niet alleen door genade zijn gerechtvaardigd, maar door Zijn bloed (Rom.5:9). Christus' dood is het enige middel en de enige grond waardoor en waarop Hij Zijn genade over ons kan uitstorten. Daarom is het in dit verband ook van groot belang te zien hoe Luther de betrekking tussen genade en wet verstond. Hij zag in dat het evangelie het met de wet heel ernstig neemt. Geen zondaar kan vrijuit gaan tenzij de wet volmaakt wordt vervuld. God zou anders medeplichtig aan de zonde worden! De dood van Jezus Christus hield de eer en de gerechtigheid van Gods wet hoog en bevestigde haar; datzelfde offer opende tevens de sluisdeuren van hemelse genade voor een stervende wereld. Nu konden zondaren door het geloof in Christus' plaatsvervangende gerechtigheid vrijuit gaan. Luther keerde zich fel tegen wetsbetrachting als middel tot gerechtigheid. Hij gedoogde evenwel geen misverstand over de erkenning van de wet Gods als eeuwige norm voor goed en kwaad. De hervormer stelde:

'Onze mislukking de wet te houden wordt op grond van Christus' vervulling kwijtgescholden... Maar niet op een wijze en met het doel dat wij de wet niet meer hoeven te houden en maar door mogen zondigen, of dat iemand ons mag leren: als je maar gelooft, hoef je God en je naaste niet langer lief te hebben. Integendeel, de zonde wordt vergeven opdat de mens nu mag gaan beginnen met het houden van de wet. Dit is de eeuwige, onveranderlijke en onverbreekelijke wil van God: daarom moet de genade

gepredikt worden opdat de mens daardoor raad en hulp zal ontvangen om de wet te houden.' Idem, p.764,765.

Als men Luthers visie op 'genade door Jezus Christus' niet aanvaard, zal het protestantse geloof 'de mens met een gerust geweten laten zondigen'. Onverschilligheid voor de wet is de grootste vloek van het protestantisme. Luther was er diep van overtuigd dat Christus voor alle mensen was gestorven. Zoals ook Paulus stelde: '...daar wij tot het inzicht zijn gekomen dat een voor allen is gestorven. Dus zijn zij allen gestorven. En voor allen is Hij gestorven, opdat zij die leven, niet meer voor zichzelf zouden leven ...'(2 Cor.5:14,15). In Christus, zei de hervormer, is het dat God allen heeft vergeven en verlost. Het evangelie verkondigt wat God heeft gedaan voor ons in Zijn Zoon. 'Wat ons aangaat' zei Luther, 'wij moeten deze genade erkennen en aanvaarden. De zon schijnt door, ook al sluit ik mijn ogen. Evenzo blijft de troon der genade staan, al zou ik vallen.' Idem. p.705,706. Kortom, onze rechtvaardiging is reeds objectief tot stand gebracht door het leven en sterven van Jezus Christus. Het gebeurde zonder ons toedoen, toen wij nog zondaren waren (Rom.5:6-10).

Sola Fide

Ofschoon onze rechtvaardiging voor en onze verzoening met God reeds is verkregen en veilig gesteld door Jezus Christus, betekent dat niet dat alle mensen gered zullen worden. Luther zei daarover: 'Hoewel het werk der verlossing zelf is volbracht, kan het toch een mens niet helpen en tot redding strekken, als hij er niet in gelooft en de reddende macht ervan afwijst.' In Romeinen 3:28 zegt Paulus: 'Want wij zijn van oordeel dat de mens door geloof gerechtvaardigd wordt...'. Toen Luther dit in het Duits vertaalde, schreef hij: gerechtvaardigd door het geloof alleen. Zijn tegenstanders protesteerden hier heftig tegen en ze beschuldigden hem ervan iets aan het Woord van God toe te voegen. Luther wees er op dat andere, bekende vertalers hetzelfde hadden gedaan en dat de desbetreffende tekst inderdaad wees op het begrip 'door het geloof alleen'. In het Duits, stelde hij, zou het van slecht gevoel voor taal getuigen, het woordje weg

te laten. Bovendien, vroeg hij, als Christus reeds alles heeft gedaan en voor allen heeft geleden, wat zou er dan nog meer dan geloof worden gevraagd?

In Luthers visie op het geloof is er sprake van twee belangrijke beginselen:

1. Geloof is geen magie. In geloof zelf zit geen verdienste. God rechtvaardigt ons niet omdat we geloof hebben of op grond van ons geloof. Dat zou tegenstrijdig zijn aan het evangelie dat rechtvaardiging door genade aankondigt zonder enig aandeel van de mens. Zo zou men ook de rechtvaardiging door Christus alleen loochenen. Geloof maakt niets, aanvaardt alleen. Het is geen oorzaak van genade, maar een bewustwording van iets dat al bestaat. Het is alsof men de ogen opent om de zon te zien. Maar de zon bestond al en het openen van onze ogen veroorzaakt in geen enkel opzicht haar schijnsel. Geloof is het aanvaarden van onze aanvaarding in Christus.

2. Geloven is geen werkzaamheid van het natuurlijke hart. De gave des geloofs is het werk van de Heilige Geest. Luther zei daarover:

'Want noch u noch ik zouden ooit iets van Jezus kunnen weten of in Hem geloven en Hem als onze Heer bezitten, als verlossing ons niet werd aangeboden en geschonken als een gave van de Heilige Geest door de prediking van het evangelie. Het verlossingswerk is tot stand gebracht, want Christus heeft het voor ons verkregen en gewonnen door Zijn lijden, sterven en opstanding. Als dat werk echter verborgen zou blijven zonder dat iemand er van zou weten, zou het doelloos en verloren zijn geweest. Omdat deze kostbaarheid niet begraven zou blijven liggen, maar ten goede worden aangewend en genoten, heeft God Zijn Woord uitgezonden om het te verkondigen. De Heilige Geest wordt daarbij gegeven om ons dringend op deze verlossing te wijzen en aan ons te bevestigen.' Idem, p.706.

De reformatorische leuzen sola gratia, solo Christo en sola fide kunnen wij als volgt samenvatten: genade in het Zich neerbuigen van God om in Jezus Christus de onaanvaardbare zondaar te aanvaarden. Geloof is het zich in de kracht van de Geest oprichten van de zondaar om zijn aanvaardzijn in Christus te aanvaarden.

De vèrstrekkende betekenis van Luthers 'sola fide'

Het begrip 'door geloof alleen' wees volgens Luther niet uitsluitend op de wijze waarop de mens door God gerechtvaardigd wordt. Het was in zijn opvatting ook de grondslag van zijn christocentrisch verstaan van andere belangrijke bijbelse leerstukken. Het was een geheim dat andere verborgenheden verklaarde.

De diepere strekking van Luthers sola fide houdt verband met drie onderwerpen die nauw met elkaar zijn verbonden. In het licht van deze - gerechtigheid, onsterfelijkheid en eeuwige zekerheid- moet men dan ook zijn 'door het geloof alleen'-leer onderzoeken.

1. Gerechtigheid door het geloof alleen. Gemeten naar daden, naar liefde, ervaring, verrichtingen of naar zijn karakter is in dit leven geen enkel christen rechtvaardig. Ofschoon hij wedergeboren is en de Geest van God in hem woont en hem vernieuwt, behoudt de gelovige zijn zondige natuur. Geen van de werken van Gods kinderen zijn zo zuiver dat ze in Zijn oordeel bestaansgrond hebben. Aan de vroegste daden kleeft de zonde van de menselijke onwaardigheid. Luther vatte de ware natuur van de mens samen in vier latijnse woorden: simul justus et peccator' hetgeen betekent dat de mens tegelijkertijd rechtvaardig en zondig is.

In Luthers opvatting bestaat het leven van een christen uit het voortdurend betonen van berouw en het afsmecken van Gods genade. Zolang wij onszelf als zondaar zien, rekent God ons om Jezus' wil rechtvaardig, wanneer we onszelf weigeren als zondaar te zien, acht God ons niet rechtvaardig.

De gerechtigheid waardoor de gelovige door God wordt aanvaard en waarin God behagen heeft, wordt niet in de gelovige zelf gevonden, zelfs niet in de grootste heilige. Deze gerechtigheid is nimmer op aarde te vinden, maar alleen in de hemel. Luther zei daarover:

'Christelijke gerechtigheid is niet een gerechtigheid die in ons is en die ons aankleeft als ware het een eigenschap of een deugd... Het is een ons vreemde gerechtigheid, geheel buiten ons. Namelijk Christus Zelf. Hij is onze formalis justitia, de voor ons noodzakelijke gerech-

tigheid en volkomen genoegdoening.' Idem, p.1230.

Dit betekent niet dat Luther ontkennde dat de heiligen door Gods Geest, waarin zij delen, rechtvaardig en deugdzaam moesten leven. Het betekende voor hem alleen dat de goede werken geen grond vormen waarop God ons aanvaardt. Alleen in Christus is die gerechtigheid en ze voldoet aan alle eisen van Gods wet.

Dit leerstuk van de gerechtigheid door het geloof doet ons uitzien naar de wederkerende Heiland. In dit leven hebben wij de gerechtigheid niet als een aantoonbaar bezit, maar als de gave van de Heilige Geest. Het is nog maar voorlopig, ons gegeven als onderpand of eersteling ervan (Rom. 8:23; Ef.1:4). Dáárom verlangen wij naar Christus' wederkomst opdat hij het ons dan zal schenken in werkelijkheid. Want wij verwachten door de Geest uit het geloof de hoop der rechtvaardiging (Gal.5:5). Luthers commentaar hierop was:

'Want wij verwachten door de Geest uit geloof de rechtvaardiging in hoop en verlangen; dat wil zeggen, wij zijn wel rechtvaardig, alleen is onze gerechtigheid nog niet geopenbaard en verbonden aan hoop (Rom.8:24). Want zolang we op deze aarde leven blijft de zonde in ons vlees...Dus is onze gerechtigheid nog geen werkelijk bezit, maar is er in hope...temidden van onze kwellingen. We wachten er op, terwijl we er in het geloof reeds van mogen genieten.' -Maarten Luther, Commentaar op de Galatenbrief, Middleton-ed. p.457-462.

In scherpe tegenstelling tot Luther zegt de roomse leer dat de genade die rechtvaardigt een eigenschap is die in de gelovigen wordt ingegoten, terwijl ze nog op aarde zijn. Omdat ze dit zo leren, stellen de aanhangers van de roomse gedachte weinig belang meer in de wederkomst van de Heer.

2. Onsterfelijkheid door geloof alleen
Luthers visie op de onsterfelijkheid was in lijn met zijn opvatting over de rechtvaardiging. Derhalve kan ook onsterfelijkheid geen deel uitmaken van de menselijke natuur. Evenals de gerechtigheid is onsterfelijkheid uitsluitend het eigendom van Christus (1 Tim.6:16) en behoort alleen Hem wezenlijk toe. Toch kon Luther zeggen dat God ons in Christus alle din-

gen geschonken heeft (Ef.1:3), dus ook onsterfelijkheid.

'...onze Zaligmaker Jezus Christus... heeft de dood te niet gedaan en het leven en onverderfelijkheid aan het licht gebracht door het evangelie.' In Christus is de dood voor ons te niet gedaan. Maar de dood is nog niet te niet gedaan in ons. De overwinning op de dood is behaald, maar nog niet waarneembaar, want ook christenen moeten sterven. In het geloof bezitten we onsterfelijkheid. Zoals de rechtvaardigheid een gave van het evangelie is, zo ook de onsterfelijkheid. We mogen het in geloof bezitten, maar voor Christus' wederkomst en het Zijn volk geschonken wordt, zullen we er niet zichtbaar deel aan hebben. (1 Cor. 15:51-56) Op 20 november 1520 publiceerde Luther zijn beroemde repliek op de pauselijke bul onder de titel -Verklaring over al de artikelen ten onrechte in de pauselijke bul veroordeeld-, waarin hij vijf pauselijke dwalingen noemt. De vijfde is de idee van de natuurlijke onsterfelijkheid der ziel. Luther noemt deze gedachten 'monsterlijk' en 'roomse verdorvenheden, welke allen voortkomen uit de roomse mest hoop van decreten'.

Paul Althaus merkt in zijn boek 'The theology of Martin Luther' (engelse ed.) het volgende op: 'De hoop van de eerste gemeente richtte zich op de jongste dag. Dit is pas het tijdstip waarop de doden ten eeuwig leven worden geroepen'. 'Deze opstanding betreft de hele mens en niet alleen het lichaam. Paulus heeft het niet over de opstanding van het lichaam, maar van de doden. Deze opvatting over de opstanding betekent dat men de dood ziet als iets wat de gehele mens betreft...'

Op deze wijze zijn de oorspronkelijk bijbelse opvattingen vervangen door de gedachten van het grieks-gnostisch dualisme. De nieuwtestamentische idee van de opstanding van de gehele mens, maakte plaats voor de onsterfelijkheid van de ziel. Ook de jongste dag heeft haar ware betekenis verloren omdat de gelovigen lang tevoren al datgene wat van beslissend belang is al hebben ontvangen. De eschatologische spanning van het Nieuwe Testament is niet langer meer voelbaar. Het verschil met de hoop van de eerste christelijke gemeente is groot.'

'Bij Luther komen deze doorslaggevende nieuwtestamentische inzichten weer naar voren en worden het de overheersende elementen in zijn denken.' p.413,14.

Verlicht door de waarheid dat onsterfelijkheid alleen door het geloof in Christus ons deel kan zijn, viel Luther niet alleen de pauselijke misstanden aan, maar legde de wortel ervan bloot. Zo richtte hij zijn kritiek op de leer van het vagevuur, gebeden voor de doden, het aanroepen van heiligen, enz.

'Maar, vervolgt Paul Althaus, 'de latere lutherse theologie volgde Luther hierin niet. Veeleer nam men de middeleeuwse tradities weer op en bleef daarbij'. Idem, p.417.

Toch waren er na de reformatie velen die Luthers inzicht deelden. William Tyndale, een van Luthers Engelse tegenhangers, verdedigde deze opvattingen krachtig tegen Sir Thomas More. Fryth, een medestander van Tyndale, gebruikte Luthers visie om de leer aangaande het vagevuur te bestrijden. Aanvankelijk was de leer in de 42 artikelen van de anglicaanse kerk opgenomen, maar door de invloed van belangrijke reformatorische theologen later geschrapt. Vandaar dat er nu nog maar 39 artikelen zijn.

Door de jaren heen zijn er veel geweest die Luthers inzichten deelden en verdedigden: John Milton, Isaac Watts, Hall, Wescott, James Moffat, Reinhold Niebuhr, Karl Barth, Oscar Cullmann, alsmede een aantal Nederlandse theologen van naam. Al deze geleerden zien niet de bijbel, maar Plato als de grond voor de leer van de onsterfelijkheid der ziel.

Een van de bekendste theologen in lutherse kringen van vandaag, Dr. Hetmuth Thielecke, wijst er ook op dat Luthers visie op de rechtvaardiging en onsterfelijkheid in één lijn liggen. Ook is hij van mening dat de roomse leer van de ingegoten gerechtigheid en de onsterfelijkheid van de mens sterk aan elkaar verwant zijn:

'Na de reformatie drong dit begrip ingieten het protestantisme weer binnen. Naar mijn mening is uit deze verandering niet de logische gevolgtrekking getrokken, namelijk een onsterfelijkheidsleer die wezenlijk in lijn zou zijn met de latere rechtvaardigingsleer.' -Helmuth Thielecke Death and Life, Philadelphia, Fortress Press, p.198.

Thielecke vat Luthers visie op voortreffelijke wijze samen:

'De gerechtigheid die geldigheid heeft voor God (die mij doet delen in de genadige gemeenschap met God) is geen eigenschap krachtens welk ik rechtvaardig ben, maar een eigenschap Gods die mij rechtvaardig maakt.'

'Het begrip "ingegoten gerechtigheid" doet noodzakelijkerwijs uit dezelfde wortel een nieuwe leer der onsterfelijkheid opschieten, welke werkt volgens de gedachte dat de ziel die met de goddelijke genade is vervuld... de dood niet kan sterven, maar moet overleven.'

'Het door Luther herontdekte bijbelse geloof weet dat zowel gerechtigheid als leven immer ter beschikking van God blijven en dat ik er slechts in deel voor zover mij de gemeenschap met God in Christus wordt gegeven, namelijk geschonken omdat er geen enkele oorzaak voor in mij ligt. Om deze reden mag ik mijn sterven niet beschouwen -zelfs niet vanuit het biologische standpunt- als iets dat het wezenlijke van mij niet zou raken omdat ik onsterfelijk zou zijn en het aan mijn ziel voorbij zou gaan. Neen, alles wat deel van mij uitmaakt gaat de dood in. Niets geeft mij het recht om de eenheid van de mens -zo duidelijk met betrekking tot de dood in de Schrift verkondigd- plotseling te verdelen in lichaam en ziel, een vergankelijk en een onvergankelijk deel van het ik. Als christen ga ik echter de dood in met het volkomen vertrouwen dat ik daarin niet kan blijven, omdat ik iemand ben die door God bij zijn naam geroepen is en daarom zal worden opgewekt op de dag van God. Ik sta onder de bescherming van de Opgestane. Ik ben niet onsterfelijk, maar ik wacht op mijn opstanding... Hier bereikt de bijbelse visie van de rechtvaardiging in de reformatorische uitleg haar hoogtepunt. Zoals ik als zondaar voor God met lege handen sta, zo ga ik ook de dood in met lege handen, zonder enige substantie in mijn ziel die de dood kan weerstaan. Door te sterven verschijn ik voor God Die niet alleen het oordeel, maar ook het leven in Zijn hand houdt. Ik kom echter met de zekerheid dat ik niet hoef te vertrouwen op mijn goede werken of op mijn onsterfelijke ziel. Ik zou daar ook niet op durven vertrouwen

omdat het ene nooit echt goed was en het ander niet onsterfelijk. Toch ben ik ervan verzekerd dat ik rechtvaardig ben en mag delen in de opstanding door genade alleen (2 Cor.4:7; 5:1). 'Idem, p.196-199.

De kern van Luthers theologie kan men derhalve als volgt samenvatten: zoals onze gerechtigheid in Christus in de hemel is en van ons alleen door het geloof, zo is ook onze onsterfelijkheid in Christus in de hemel en alleen door het geloof van ons.

3. Eeuwige geborgenheid door het geloof alleen

Luther stelde dat als het pausdom in al het andere een correct standpunt in zou nemen, hij het toch als een antichristelijke macht zou blijven beschouwen. De kern ervan kon namelijk geen zekerheid verschaffen omtrent de verlossing. 'Als je twijfelt, zul je maar blijven zondigen' (What Luther Says, Vol.III, p.1268). De volgelingen van Johannes Calvijn zochten hun geborgenheid teveel in de leer van de uitverkiezing en van de "onweersaanbare" genade. Luthers visie hierop was enigszins anders. Hij merkte op dat als men de predestinatie als uitgangspunt zou nemen of teveel over dit mysterie zou nadenken, God als "een vreemde snaak" zou worden gezien. (Idem, Vol.I, p.456). Luther erkende dat de leer van de uitverkiezing zijn nut kan hebben om aan te tonen dat het initiatief tot onze verlossing geheel bij God ligt en buiten onze wil. Anderzijds leerde hij met nadruk dat Christus was gestorven voor allen:

'Wie weet of ik tot zaligheid verkozen ben? Antwoord: lees de woorden (van Joh.3:16) en ik smeed u te bepalen op welke wijze en over wie Hij hier spreekt: "Zo lief had God de wereld" en "eenieder die gelooft". Wel, met de wereld worden niet bedoeld Paulus en Petrus, maar de gehele mensheid, allen tezamen. Niemand wordt buitengesloten. Gods Zoon werd voor allen gegeven. Iedereen moet geloven en alle die geloven zullen niet verloren gaan. Pak uw neus eens beet, zou ik u beleefd willen verzoeken, om na te gaan of u een mens bent (dat is, een deel van de wereld) en of u, zoals ieder mens, behoort tot het getal dat wordt samengevat door het woordje 'allen'.'. (Idem, Vol.II, p.608,609).

Luther geloofde in een 'eeuwige geborgenheid' van de gelovige. Echter niet op dezelfde wijze als Calvijn. Diens visie op dit punt kwam voort uit de uitverkiezing, Luthers opvatting uit het kruis. Zo zei hij dat God 'ons de belofte van het evangelie en de verlossing niet zekerder en vaster had konnegeven dan door het lijden en sterven van Zijn enige Zoon' (Idem, Vol.III, p.1265).

De hoop van Christus' wederkomst

God 'heeft in Christus ons gezegend met allerlei geestelijke zegen in de hemelse gewesten' (Ef.1:3). Deze hemelse zegen omvat gerechtigheid, onsterfelijkheid en eeuwige geborgenheid. Dit zijn echter geen eigenschappen of kwaliteiten in ons. Zoals de tekst het zegt, liggen ze in Christus verankerd in de hemel. Alleen door het geloof behoren ze ons toe. En omdat we het geloven heeft God ons een voorschot gegeven: de eerstelingen van de Heilige Geest (Ef.1:14; Rom.8:23). Het is een voorlopige zegen, waarvan de volheid nog moet komen. De Geest laat ons wachten en smachten naar de vervulling ervan bij de komst van de Here Jezus Christus. Dan wordt alles wat we nu in het geloof hebben werkelijk ons deel. De kerk verloor al spoedig de hoop van de wederkomst die de gemeente in de apostolische tijd zo levend en krachtig hield. Luthers verkondiging van het sola fide deed die hoop herleven. Paul Althaus schrijft:

'De theologie van Luther doet opnieuw -in tegenstelling tot de formele leer der kerk- de verwachting leven die zo eigen was aan de vroegchristelijke gemeente: de wederkomst van Jezus. In de middeleeuwen begon men de dag des oordeels te vrezen als een dag der wrake, maar Luther verlangde naar de wederkomst, omdat deze een einde zou maken aan de antichrist en de verlossing tot stand zou brengen. Luther kon die dag daarom noemen: de Zalige Laatste Dag. Daarmee hernieuwde hij de gedachten van de eerste gemeente over de Dag der Dagen en deed hij de hoop daarop weer leven.' -Idem, p.419,421,422.

